

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-методичної та
навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
« 26 » 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЛАСТИЧНА АНАТОМІЯ

для студентів спеціальності 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»
освітнього рівня першого (бакалаврського)
освітньої програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 2769/20
(підпис) (прізвище, ініціали)
« 20 » 2020

Київ – 2020

Розробник: Прохорова Наталія Анатоліївна, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Прохорова Наталія Анатоліївна, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка
Протокол № 1 від «15» січня 2020 р.

Завідувач кафедри образотворчого мистецтва О.В.Школьна

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво»

«___» _____ 2020 р.

Гарант освітньо-професійної програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво» А. В. Варивончик

Робочу програму перевірено
«___» _____ 2020 р.

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи А. О. Таранник

Пролонговано:

На 2020/2021 н.р. (підпис) (О.В. Школьна) (ПІБ), «27» 08 2020 р., протокол № 7

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПІБ), «___»__ 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПІБ), «___»__ 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПІБ), «___»__ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	Денна	Заочна
Вид дисципліни	Вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів/годин	2/60	
Курс	3	-
Семестр	6	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	-
Обсяг кредитів	2	-
Обсяг годин, в тому числі	60	-
Аудиторні	28	-
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	28	-
Форма семестрового контролю	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни «Пластична анатомія» – ознайомити студентів із характерними особливостями конструктивно-анатомічної будови людини, законами передачі конструкції його рухів, допомогти набути практичних навичок зображення людського тіла, використовуючи виразні засоби рисунка у поєднанні із знаннями з пластичної анатомії.

Завдання навчальної дисципліни спрямовано на вивчення і набуття базових знань з дисципліни «Пластична анатомія». Ознайомлення з основними напрямками розвитку науки з дисципліни «Пластична анатомія» у вивченні методів і методики роботи зі студентами, формування цілісного бачення і уявлення, розвиток художнього смаку і навичок в роботі над творчими завданнями.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньо-професійної програми спеціальності формуються загальні та фахові компетентності:

Програмні компетентності	Код	Значення компетентності
Загальні компетентності	ЗК 7	Універсальна: здатність самостійно виявляти, висувати й вирішувати проблеми, планувати та розподіляти час; здатність застосовувати знання на практиці, приймати обґрунтовані рішення; готовність адаптуватися і діяти у нових ситуаціях, виявляти і брати на себе ініціативу, підтримувати та зміцнювати дух підприємництва, об'єктивно здійснювати самооцінку та оцінювати якість роботи інших.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК 2	Естетико-культурологічна: здатність до естетизації середовища та активної участі у соціокультурному житті; здатність виявляти художні знання, які відображають видову специфіку та взаємодію візуальних мистецтв; здатність до формування сучасного художньо-творчого мислення, застосування набутих знань на практиці.
--	------	---

3. Результати навчання за дисципліною

Студент повинен знати:

- основні положення, загальні поняття і терміни пластичної анатомії;
- органічні зв'язки пластичної анатомії з різними видами образотворчого мистецтва;
- частини тіла та скелета людини;
- назви кісток: черепа, хребта, грудної клітини, тислового поясу, тазу, верхніх і нижніх кінцівок;
- форму та види суглобів;
- форму та назви поверхових м'язів: голови, тулуба, тислового поясу, верхніх і нижніх кінцівок;
- пропорції: дитячі, жіночі, чоловічі;
- пластику тіла: голови, тулуба, тислового поясу, тазу, верхніх та нижніх кінцівок;
- симетричні та асиметричні положення тіла;
- положення тіла у стані руху та спокою (динаміка і статика).

Вміти:

- оперувати поняттями, термінами пластичної анатомії, обґрунтовувати власну точку зору;
- аналізувати графічно-образну та об'ємно-образну форму тіла та його складових;
- будувати на площині тіло людини, користуючись технікою академічного рисунку;
- малювати форму кісток, м'язів і черепа;
- малювати тіло людини з урахуванням пропорційних співвідношень його частин;
- передавати пластику частин тіла людини: голови, тулуба, тислового поясу, тазу, верхніх і нижніх кінцівок;
- передавати вирази стану людини, обумовлені функціями мимічних м'язів;
- малювати тіло людини у стані руху та спокою.

Програмні результати навчання:

Код	Значення програмного результату
ПРН 1	Здатність діяти в соціумі з урахуванням світоглядних орієнтирів інших членів суспільства, організувати самостійне навчання і працю.
ПРН 2	Здатність усвідомлювати власну причетність до традицій і цінностей національної

	культури, спрямовувати власну творчість на актуальні проблеми соціуму, дотримуватися етичних принципів у професійній діяльності.
ПРН 3	Володіння методами міжособистісних комунікацій, дотримуючись норм толерантності. Здатність до творчого та професійно-ділового спілкування із застосуванням фахової термінології.
ПРН 6	Здатність до навчання та самостійної науково-дослідної діяльності
ПРН 7	Знання сучасних наукових досягнень, в тому числі у міждисциплінарній галузі, здатність вести самостійну дослідницьку діяльність у галузі мистецтва на базі отриманих знань з фахових дисциплін
ПРН 9	Уміння використовувати характерні особливості художньо-образної мови різних видів та жанрів візуального мистецтва, розуміння зв'язків образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтва, природним і культурним середовищем життєдіяльності людини.
ПРН 15	Володіння фаховою термінологією, методами та прийомами професійної діяльності, здатність відповідати за результати своєї праці.
ПРН 17	Здатність взаємодіяти з оточуючим соціальним середовищем, будувати партнерські стосунки на засадах толерантності, взаємоповаги та співтворчості.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль I. Кісткова система людини. Остеологія							
Тема 1. Пластична анатомія як наука. Завдання пластичної анатомії	2	2					
Тема 2. Будова черепа, його конструкція та морфологія. Мозковий та лицьовий відділи. Генетичні, вікові, статеві особливості	8			2			6
Тема 3. Хребцевий стовбур, грудна клітина та кістки плечового поясу: грудина, ключиця, лопатка. Верхня кінцівка	18			10			8
<i>Модульний контроль</i>	2						
Разом	30	2		12			14
Змістовий модуль II. Пластична анатомія таза і нижньої кінцівки							
Тема 4. Будова таза, тазовий пояс. Тазостегновий суглоб, види руху	10	2		2			6
Тема 5. Анатомічна структура нижньої кінцівки. Суглоби нижньої кінцівки	18			10			8
<i>Модульний контроль</i>	2						
Разом	30	2		12			14
<i>Підготовка та проходження контрольних заходів</i>							

<i>Усього</i>	60	4	24	28
---------------	-----------	----------	-----------	-----------

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Кісткова система людини. Остеологія

Тема 1. Пластична анатомія як наука. Завдання пластичної анатомії

Лекція (2 год.). Значення дисципліни «Пластична анатомія» для академічного рисунка в загально-художній, мистецькій та професійній освіті при підготовці бакалаврів образотворчого мистецтва.

Мета курсу та його завдання, зв'язок з іншими дисциплінами.

Особливості зображення людини в різних видах мистецтва. Короткий огляд історії розвитку пластичної анатомії від найдавніших часів до сучасності.

Канони зображення людини в Стародавньому Єгипті. Значення досягнень пластичної анатомії Стародавньої Греції та Риму для розвитку світового мистецтва.

Розквіт пластичної анатомії в Добу Відродження. Вклад в науку пластичної анатомії Леонардо да Вінчі, Л. Альберті та інших.

Місце пластичної анатомії в сучасному світі, її значення для професії художника-дизайнера.

I. Теоретична частина.

1. Зображення людини в різних видах мистецтва.
2. Канони зображення людини
3. Значення досягнень пластичної анатомії Стародавньої Греції та Риму для розвитку світового мистецтва.
4. Розквіт пластичної анатомії в Добу Відродження.
5. Вклад в науку пластичної анатомії Леонардо да Вінчі, Л. Альберті та інших.

Література: основна [1,2,3,4,5]
додаткова [1,2,3,4]

Тема 2. Будова черепа, його конструкція та морфологія. Мозковий та лицьовий відділи. Генетичні, вікові, статеві особливості

Практичне заняття (2 год.) Визначення черепа його кісток, їх розташування і значення. Вигляд з усіх сторін. Загальні форми черепа, пропорції, співвідношення. Відмінності черепа по половим ознакам, вікові відмінності.

Методичні матеріали: альбом рисунків з пластичної анатомії. Череп.

1. Різні положення черепа, ракурс черепа. Начерки.

Література: основна [1,2,3,4,5]
додаткова [1,2,3,4]

Тема 3. Хребцевий стовбур, грудна клітина та кістки плечового поясу: грудина, ключиця, лопатка. Верхня кінцівка

Практичне заняття (10 год.). Хребет як основа всього скелету. Хребці. Сполучення хребців. Рухи хребта й голови. Вигини хребта. Пропорції хребта. Грудна клітина. Груднина, її положення та розмір. Ребра (справжні, несправжні та коливні). Форма грудної клітини і її зміни, пов'язані із статтю та віком. Найвідоміші канони зображення людини.

Синовіальні з'єднання (суглоби). Види суглобів за формою і кількістю осей обертання:

Скелет плечового пояса: ключиця, її форма, зчленування та рухи; лопатка, її положення – лопаткова ость, акромейон. Краї лопатки і суглобова зчленівна западина. Скелет вільної верхньої кінцівки: плечова кістка, її головка і бугорки, плечовий суглоб та збільшення його рухомості у залежності від акроміально-ключичного і ключично-грудинного зчленування.

Зміни зовнішньої форми плеча і грудної клітки під час піднесення руки. Нижній кінець плечової кістки: блок і головчасте підвищення, внутрішній і зовнішній надвиростки; скелет передпліччя: ліктьова і променева кістки – ліктьовий суглоб. Положення супінації і пронації, змінювання форми і напрямку кісток передпліччя при супінації і пронації; частини скелета кисті: зап'ясна, п'ясна і пальці. Променево-зап'ясткове зчленування та його рухи. Зап'ястково-п'ясткові зчленування. Фаланги пальців та їх сполучення.

Методичні матеріали: альбом рисунків з пластичної анатомії. Скелет людини у повний зріст.

1. Грудна клітина спереду
2. Грудино-ключичний суглоб
3. Плечовий суглоб.
4. Верхня кінцівка.

Література: основна [1,2,3,4,5]
додаткова [1,2,3,4]

Змістовий модуль II. Пластична анатомія таза і нижньої кінцівки

Тема 4. Будова таза, тазовий пояс. Тазостегновий суглоб, види руху

Лекція (2 год.). Тазовий пояс. Крижі, куприк, безіменні, або тазові, кістки. Таз чоловіка і жінки. Тазостегновий суглоб та його рухи.

I. Теоретична частина.

1. Кістки тазового поясу.
2. Порівняльний аналіз тазу (чоловік, жінка)
3. Тазостегновий суглоб та його рухи.

Практичне заняття (2 год.).

Методичні матеріали: альбоми рисунків з пластичної анатомії

1. Таз у ракурсі з хребцевим стовбуром
2. Тазостегновий суглоб .

Література: основна [1,2,3,4,5]
додаткова [1,2,3,4]

Тема 5. Анатомічна структура нижньої кінцівки. Суглоби нижньої кінцівки

Практичне заняття (10 год.). Вільна нижня кінцівка. Стегнова кістка, її верхній кінець: головка, шийка і вертели. Тіло стегнової кістки, його вигини, положення в чоловічому та жіночому скелетах. Нижній кінець стегнової кістки, надколінник та його значення у пластиці колінного суглоба; гомілка. Велика гомілкорова і мала гомілкорова кістки. Гомілковостопний суглоб; скелет стопи: передплесна, плесна і пальці.

I. Теоретична частина.

1. Тіло стегнової кістки, його вигини, положення в чоловічому та жіночому скелетах.
2. Надколінник та його значення у пластиці колінного суглоба.
3. Кістки гомілки.
4. Скелет стопи.

Методичні матеріали: альбом рисунків з пластичної анатомії

1. Нижня кінцівка.
2. Рисунок стопи.

Література: основна [1,2,3,4,5]
додаткова [1,2,3,4]

6. Контроль навчальних досягнень

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль I		Модуль II	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1
Відвідування семінарських занять	1	Не передбачено навчальним планом			
Відвідування практичних занять	1	6	6	6	6
Робота на семінарському занятті	10	Не передбачено навчальним планом			
Робота на практичному занятті	10	6	60	6	60
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	Не передбачено навчальним планом			
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом		-	102	-	102
Максимальна кількість балів:		204			
Розрахунок коефіцієнта:		-			

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Змістовий модуль I. Кісткова система людини. Osteologia

Тема 2. Пластична анатомія як наука. Завдання пластичної анатомії.

Будова черепа, його конструкція та морфологія. Мозковий та лицьовий відділи. Генетичні, вікові, статеві особливості. Копія рисунка черепа з методичного посібника..... 5 б.

Тема 3. Хребцевий стовбур, грудна клітина та кістки плечового поясу: грудина, ключиця, лопатка. Верхня кінцівка. Копія рисунка хребцевого стовбура з методичного посібника..... 5 б.

Змістовий модуль II. Пластична анатомія таза і нижньої кінцівки

Тема 4. Будова таза, тазовий пояс. Тазостегновий суглоб, види руху. Копія рисунка тазостегнового суглоба з методичного посібника ..... 5 б.

Тема 5. Анатомічна структура нижньої кінцівки. Суглоби нижньої кінцівки. Копія рисунка нижньої кінцівки з методичного посібника ..... 5 б.

Карта самостійної роботи студента

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I. Кісткова система людини. Остеологія		
Тема 2. Пластична анатомія як наука. Завдання пластичної анатомії. Будова черепа, його конструкція та морфологія. Мозковий та лицьовий відділи. Генетичні, вікові, статеві особливості. Копія рисунка черепа з методичного посібника <i>6 год.</i>	модульний контроль	5
Тема 3. Хребцевий стовбур, грудна клітина та кістки плечового поясу: грудина, ключиця, лопатка. Верхня кінцівка. Копія рисунка хребцевого стовбура з методичного посібника <i>8 год.</i>	модульний контроль	5
Змістовий модуль II. Пластична анатомія таза і нижньої кінцівки		
Тема 4. Будова таза, тазовий пояс. Тазостегновий суглоб, види руху. Копія рисунка тазостегнового суглоба з методичного посібника <i>6 год.</i>	модульний контроль	5
Тема 5. Анатомічна структура нижньої кінцівки. Суглоби нижньої кінцівки. Копія рисунка нижньої кінцівки з методичного посібника <i>8 год.</i>	модульний контроль	5
<i>Разом: 28 год.</i>	<i>Разом: 20 балів</i>	

Критерії оцінювання рівня виконання завдань для самостійної роботи:

1. своєчасність виконання навчальних завдань;
2. повний обсяг їх виконання;
3. якість виконання навчальних завдань;
4. самостійність виконання;
5. творчий підхід у виконанні завдань;

6. ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль здійснюється по закінченні модуля у вигляді перегляду робіт за визначений період за елементами змістового модулю.

Критерії оцінювання модульного контролю наведено у таблиці.

Критерії оцінювання	Кількість балів
Роботи відповідають завданням, оригінальні за композицією, охайні.	21 – 25
Роботи відповідають завданням, відчувається творчий підхід до виконання, але є несуттєві недоліки в композиційних побудовах.	17 – 20
Достатній рівень виконання композиції, проте є суттєві композиційні недоліки, невдалий вибір прийомів.	13 – 16
Роботи частково відповідають завданням, невдалий вибір прийомів, значні технічні помилки.	9 – 12
Низький рівень виконання робіт. Невиразність композиції, відсутність цілісності мотиву, неохайність виконання.	5 – 8
Роботи не відповідають завданням, роботи неохайні, значні композиційні та технічні, технологічні помилки, не завершені.	1 – 4

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У 6 семестрі семестровий контроль з навчальної дисципліни «Пластична анатомія» навчальним планом не передбачений.

6.5. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни «ПЛАСТИЧНА АНАТОМІЯ»

Модулі	Модуль І		Модуль ІІ	
Назва модуля	Кісткова система людини. Остеологія		Пластична анатомія таза і нижньої кінцівки	
Теми лекцій	Тема 1. Пластична анатомія як наука. Завдання пластичної анатомії (відвідування – 1 бал)		Тема 4. Будова таза, тазовий пояс. Тазостегновий суглоб, види руху (відвідування – 1 бал)	
Теми практичних занять	Тема 2. Будова черепа, його конструкція та морфологія. Мозковий та лицьовий відділи. Генетичні, вікові, статеві особливості (відвідування – 1 бал + 10 балів за роботу)		Тема 5. Анатомічна структура нижньої кінцівки. Суглоби нижньої кінцівки (відвідування – 5 балів, 50 балів за роботу)	
Самостійна робота	Табл. 6.2. (5 балів)		Табл. 6.2. (5 балів)	
Види поточного контролю	МКР №1 (25 балів)		МКР №2 (25 балів)	
Кількість балів за модуль	102 бали		102 бали	
Підсумковий рейтинговий бал	204 бали			

8. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Барчаи Е. Анатомия для художников. Пособие / Е. Барчаи – 2001. – 344 с. (Нааявний в електронному репозиторії: <http://elib.kubg.edu.ua/1063/>)
2. Дюваль М. Анатомия для художников / М. Дюваль. – М.: Издательство В. Шевчук, 2001. – 355 с., ил. (Нааявний в електронному репозиторії: <http://elib.kubg.edu.ua/765/>)
3. Рид У. Фигура. Методика рисования и построения / Пер. с англ.; Худ. обл. М. В. Драко. – Мн.: ООО «Попурри», 2000. – 144 с.: ил. – (Серия «Школа Рисования») (Нааявний в електронному репозиторії: <http://elib.kubg.edu.ua/2656/>).
4. Харт К. Анатомия для художника: совсем просто / Пер. с англ. В. И. Кашкан; Худ. обл. М. В. Драко. – Мн.: ООО «Попурри», 2002. – 144 с.: ил. (Нааявний в електронному репозиторії: <http://elib.kubg.edu.ua/2756/>).
5. Чиварди Д. Рисунок. Художественный образ в анатомическом рисовани / Д. Чиварди. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2002. – 168 с., илл. (Серия «Классическая библиотека художника») (Нааявний в електронному репозиторії Університету: <http://elib.kubg.edu.ua/3259/>).

Додаткова:

1. Берн Х. Динамическая анатомия для художников./Х. Берн – М.: Астрель, 2001. – 305 с.
2. Кузнецов А. Ю. Атлас анатомии человека для художников: Серия «Школа изобразительного искусства» / А. Ю. Кузнецов. – Ростов н/Д: издательство «Феникс», 2002. – 160 с.
3. Ли Н. Г. Основы учебного академического рисунка: учебник для студ. высш. уч. завед. / Н. Г. Ли. – М.: Эксмо, 2008. – 478 с.: ил.
4. Мірчук З. П., Мірчук М. В. Анатомія людини. Навчальний посібник./ З. П. Мірчук, М. В. Мірчук – Дрогобич: Вимір, 2007. – 327 с.